

УДК 338.439.5 (477)

**Ціхановська В.М.,
д.е.н., доцент, професор кафедри,
Томчук О.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри,
кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет,
Ціхановська О.М.,
к.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки
підприємств і корпорацій,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ**

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ М'ЯСА І М'ЯСНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Ринок м'яса і м'ясної продукції як важливий сегмент продовольчого ринку представляє собою особливу сферу прояву економічних відносин між товаровиробниками і споживачами м'яса та продуктів його переробки, а також погодження їх економічних інтересів. Основою цих відносин, з одного боку, є пропозиція м'ясної сировини та продуктів її переробки, з іншого - попит на них. Важливою особливістю ринку м'яса є надзвичайна подрібненість пропозиції. М'ясо виробляють сільськогосподарські підприємства, фермери, особисті селянські господарства, які мають найбільш низький рівень доходів. Тому, якщо не вживати державних заходів щодо підтримки доходів сільських товаровиробників, рівень життя сільських жителів буде продовжувати відставати від загального рівня життя населення. Розвиток м'ясного ринку визначає ключові аспекти економічної стратегії аграрної сфери країни. За масштабами необхідності державної участі у його регулюванні він випереджає ринки інших видів продовольства [1].

Нині невирішеними залишаються проблеми, пов'язані із пошуком шляхів розвитку ринку м'яса і м'ясної продукції із забезпеченням конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми та перспективи розвитку ринку м'яса і м'ясної продукції знайшли відображення в працях вітчизняних вчених: В.М. Микитюка, О.М. Варченко, С.Л. Дусановського, П.С. Березівського, І.В. Свиноуса, В.Я. Меселя-Веселяка, І.М. Демчака, О.А. Шуст та багатьох інших. Існуючі розбіжності в окремих їх поглядах свідчать про складність й актуальність цих проблем та необхідність подальших наукових досліджень.

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінка стану та визначення основних проблем розвитку ринку м'яса і м'ясної продукції, що інтегрується у світовий ринок, а також обґрунтування напрямів його розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. М'ясний ринок становить невід'ємну частину вітчизняного агропродовольчого ринку, утворюючи ємке і специфічне середовище розвитку ринкових відносин, у якому бере участь фактично кожний житель країни незалежно від його національності, традицій у харчуванні, соціально-економічного становища у суспільстві та рівня доходів. На розвиток вітчизняного ринку м'яса та м'ясопродуктів великою мірою впливають світові тенденції, що актуалізує дослідження сучасного стану та прогнозування основних показників світового ринку [2].

Під ринком продукції м'ясного скотарства слід розуміти сукупність відносин обміну як всередині м'ясопродуктового підкомплексу, так і між підкомплексом і споживачами продукції, які знаходяться за його межами. Ринок продукції м'ясного скотарства виконує такі функції: регулює виробництво, інформує товаровиробників про попит і пропозицію на продукцію; стимулює зростання обсягів виробництва за допомогою раціонального використання матеріальних ресурсів; сприяє стабілізації цін на продукцію галузі; виступає у ролі потужного важеля зниження витрат виробництва на одиницю продукції; забезпечує одержання прибутку кожному ефективно працюючому підприємству; сприяє прискоренню науково-технічного прогресу в галузі [3].

В Україні протягом двадцяти років спостерігається стійке порушення в структурі харчування населення. У 1999 р. виявлено найнижчий рівень споживання тваринного білка. Наукові дослідження і дані статистики свідчать про різке зниження споживання населенням України біологічних продуктів [4]. Основними стримуючими чинниками додержання рекомендованих норм споживання м'яса та м'ясопродукції є цінова ситуація на ринку продукції тваринного походження та низька купівельна спроможність населення, яке в даному випадку надає перевагу продукції рослинного походження. Як

свідчать статистичні дані, спостерігається досить високий рівень споживання хлібопродуктів, круп'яних і макаронних виробів.

Нині в Україні основною проблемою для населення є не фізична відсутність продуктів харчування, а обмежені економічні можливості їх придбання. Звідси постає проблема забезпечення населення країни науково обґрунтованої потреби у продуктах харчування для забезпечення активного та здорового життя, щоб отримувати з продуктами харчування необхідну кількість калорій. Отже, важливими чинниками соціального аспекту забезпечення продовольчої безпеки є фізична й економічна доступність населення до продуктів харчування.

При вивченні категорії споживання використовуються поняття «ефект доходу» і «ефект заміщення». Ефект доходу полягає в тому, що якщо ціна на будь-який товар знижується, то у споживача вивільняється частина доходу для купівлі додаткових одиниць даного чи будь-якого іншого товару. Згідно з ефектом заміщення, споживач буде купувати більше продукції, ціна якої знизилася, і замінювати нею інші товари, які при цьому відносно дорожчають. Наприклад, зниження ціни на м'ясо птиці змушує купувати його у більших обсягах порівняно із яловичиною та свининою [1].

У багатьох державах розраховуються науково обґрунтовані норми споживання основних продуктів харчування на основі врахування традицій країн, кліматичних та інших умов. Наприклад, у багатьох країнах Заходу високий рівень розвитку сільського господарства і ввезення продовольства з-за кордону забезпечують споживання в середньому на душу населення вище раціональних норм. А в окремих країнах Азії, Африки, Латинської Америки споживання продуктів харчування на душу населення істотно нижче необхідної норми. Найбільшими споживачами м'яса є громадяни США – на них припадає близько 120 кг на душу населення в рік., Угорщина – 82 кг, Австралія – 106 кг, Данія – 95 і Канада – 98 кг. У країнах ЄС у середньому споживають близько 87 кг м'яса з розрахунку на душу населення, у країнах Східної Європи (у тому числі й у країнах, що недавно приєдналися до Євросоюзу) не більше 79 кг, Бразилії близько 62 кг, у Індії близько 35 кг, у Китаї – 38 кг [4].

Найбільший виробник яловичини у світі – США (18,5% світового виробництва), Бразилія (14,4%), Європейський Союз (12,2%), Китай (8,6%), Індія (4,1%), Аргентина (4,0%). Найбільші обсяги експорту припадають на Бразилію (19,7%), Австралію (16,6%), США (14,3%) та Індію (9,5%), імпорту – на США (13,7%), Російську Федерацію (11,3%), Японію (10,0%), Європейський Союз (6,1%). Основна частка світового виробництва свинини залишається за Китаєм (47,6%), Європейським Союзом (20,6%) та США (9,3%). Найбільшими світовими експортерами свинини є США (29,1%), Європейський Союз (28,5%), Канада (17,1%) та Бразилія (10,3%), імпортерами – Японія (19,8%), Китай (14,5%), Російська Федерація (13,9%) та Мексика (9,7%).

Щодо виробництва м'яса птиці, тут безумовними лідерами є США і Китай, частка яких становить 20,0 та 17,9% відповідно. За обсягами експорту лідирують Бразилія та США (у світовому експорті частка цих двох країн досягає 33,6 і 32,1% відповідно), а також ЄС (9,6%) і Китай (9,3%). Основні імпортери м'яса птиці – Китай (16,7%), Японія (8,4%), країни ЄС (7,0%) та Російська Федерація (5,9%). У 2012 р. світове виробництво м'яса зросло на 2,6% в основному за рахунок нарощування виробництва м'яса птиці та свинини. У структурі торгівлі м'яса найбільшою є частка м'яса птиці – 44,5%. За 2012 р. обсяги експорту птиці зросли майже на 1 млн. т, або на 7,4% [2].

В Україні загальний показник з вирощування худоби та птиці на сільськогосподарських підприємствах у 2014 році збільшився проти попереднього року на 92,2 тис. т за рахунок збільшення вирощування птиці на 72,4 тис. т. (табл.1). Вирощування свиней збільшилось на 26 тис. т, а великої рогатої худоби зменшилось на 7 тис. т. Показник співвідношення вирощування до реалізації свідчить про обсяг наявних м'ясних ресурсів [5].

Таблиця 1

Вирощування, реалізація та співвідношення вирощування худоби та птиці на сільськогосподарських підприємствах до її реалізації на забій

Види тварин	Вирощування в живій масі, тис. т		Реалізація на забій у живій масі, тис. т		Співвідношення вирощування до реалізації, %	
	2014 рік	+,- до 2013 року	2014 рік	+,- до 2013 року	2014 рік	+,- до 2013 року
Всі види тварин	1519,7	92,2	1460,3	107,9	104,1	-1,7
Велика рогата худоба	121,5	-7,0	125,2	-5,3	97,0	1,2
Свині	415,9	26,0	384,8	38,9	108,1	-5,5
Птиця	979,6	72,4	948,0	73,9	103,3	-0,5

Джерело: [5]

Поголів'я великої рогатої худоби станом на 1 жовтня 2014 року в усіх категоріях господарств зменшилось відповідно до аналогічного періоду минулого року на 141,4 тис. гол., у тому числі на

сільськогосподарських підприємствах – на 110,1 тис., у господарствах населення – на 31,3 тис. гол. (рис. 1). Викликає занепокоєння стійка тенденція щодо зменшення поголів'я великої рогатої худоби, зокрема корів [5].

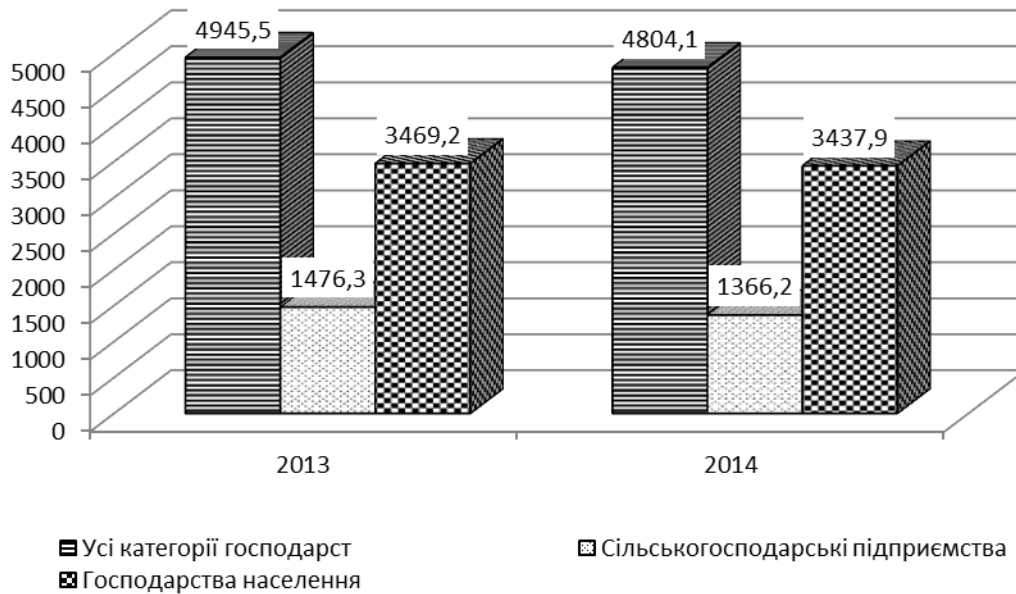

Рис. 1. Чисельність поголів'я великої рогатої худоби, тис. гол.

Джерело: авторська розробка на підставі даних [5]

Лише дві області – Вінницька та Львівська – має поголів'я великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств понад 300 тис. гол. (рис. 2).

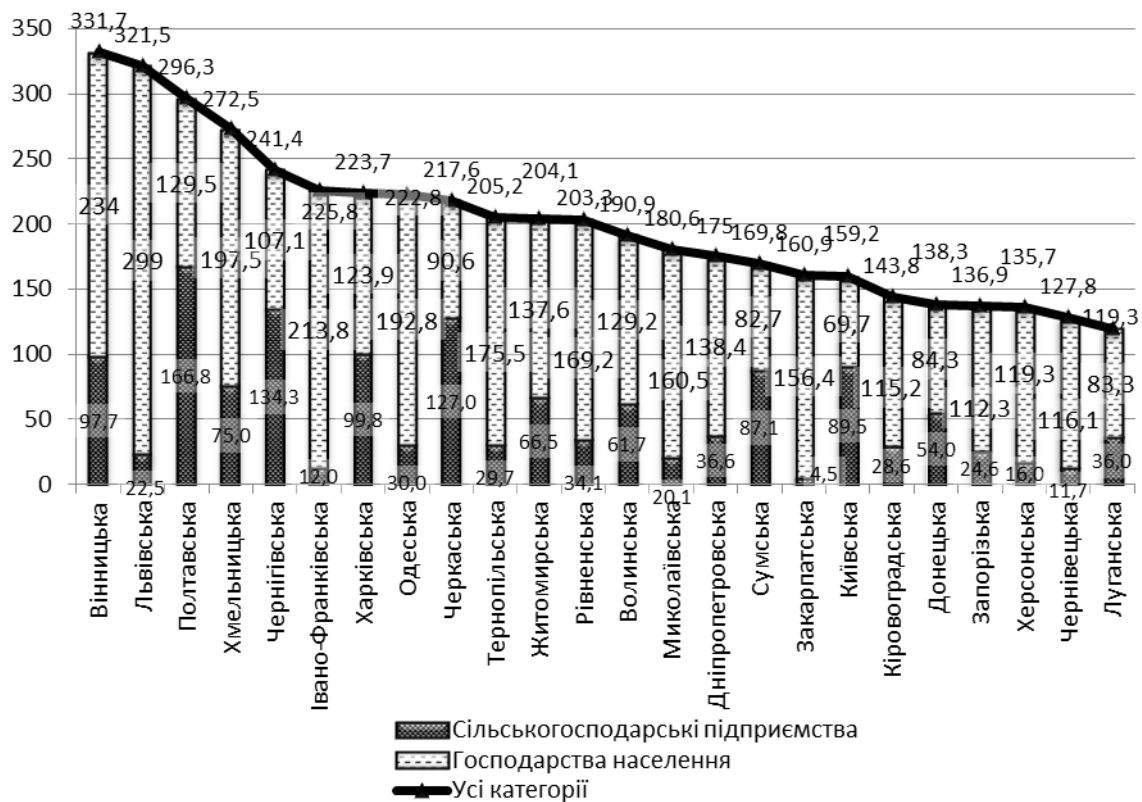

Рис. 2. Поголів'я великої рогатої худоби, тис. гол.

Джерело: складено авторами на підставі даних [5].

Від загального поголів'я 72 % зосереджено в господарствах населення. І тільки в Сумській, Чернігівській, Київській, Полтавській та Черкаській областях поголів'я худоби на сільськогосподарських підприємствах більше, ніж у господарствах населення (відповідно 51, 56, 56, 56 та 58 %).

В Україні показники співвідношення вирощування до реалізації великої рогатої худоби в живій масі сільськогосподарськими підприємствами є досить строкаті (рис. 3) [5].

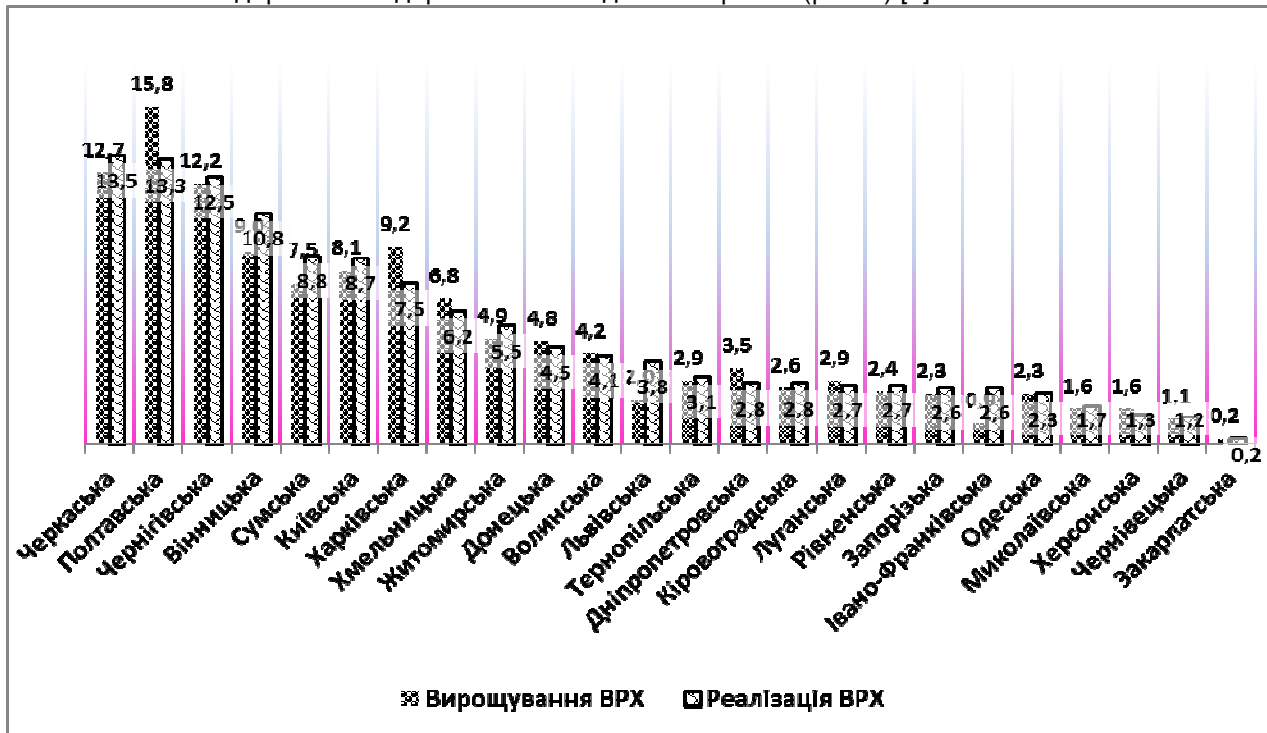
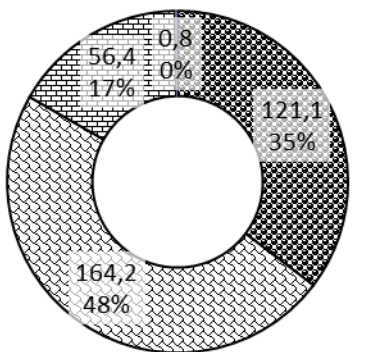

Рис. 3. Вирощування та реалізація великої рогатої худоби на сільськогосподарських підприємствах, тис. т

Джерело: складено авторами на підставі даних [5]

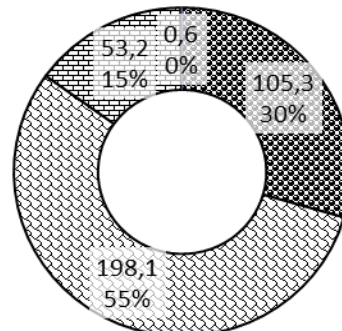
У 2014 році найбільше вирощували і реалізовували велику рогату худобу в Полтавській, Черкаській, Чернігівській та Харківській областях. Досить потужним споживачем тваринницької продукції є м'ясопереробні підприємства. Загальне надходження худоби та птиці в живій масі на переробні підприємства у 2014 році проти 2013 року збільшилось на 8,3 % (98,8 тис. т), (рис. 4). Водночас слід зазначити, що обсяги закупівлі худоби і птиці м'ясопереробними підприємствами збільшились на 4,3 % (14,7 тис. т), зокрема від сільськогосподарських підприємств – на 7,3 % (20 тис. т), а від господарств населення навпаки зменшились на 22,8 % (6,1 тис. т). Відбулось зменшення закупівлі м'яса великої рогатої худоби – на 13,1 % (15,8 тис. т), птиці – на 5,7 % (3,2 тис. т), а свиней закуплено більше на 20,6% (3,8 тис. т).

ЗА 9 МІСЯЦІВ 2013 РОКУ, тис. т, %

■ Велика рогата худоба
■ Свині

ЗА 9 МІСЯЦІВ 2014 РОКУ, тис. т, %

■ Велика рогата худоба
■ Свині

Рис. 4. Загальне надходження худоби та птиці в живій масі на переробні підприємства

Джерело: авторська розробка на підставі даних [5]

Сегмент м'ясної переробки займає достатньо велику нішу у харчовій промисловості України, поступаючись за обсягами реалізованої продукції лише секторам молочного виробництва та виробництва напоїв.

За останні п'ять років частка м'ясопереробної галузі в структурі харчової промисловості становила 15,4%. У січні – вересні 2014 року проти аналогічного періоду 2013 року спостерігається збільшення виробництва м'яса і субпродуктів харчових свійської птиці (морожених) майже на 21,5 %, свинини (мороженої) - на 22,9, свинини свіжої (парної) чи охолодженої – на 10,6, м'яса і субпродуктів харчових свійської птиці свіжих (парних) чи охолоджених – на 4,4 (табл. 2).

Таблиця 2

Виробництво основних видів м'ясних продуктів, тис. Т

Вид продукції	Січень – вересень		Вересень 2014 р.	Вересень 2014 р. у % до вересня 2013 р.
	2014 р.	2014 р. до 2013 р. у %		
Яловичина і телятина, свіжа (парна) чи охолоджена	38,3	89,6	4,6	83,0
Яловичина і телятина, морожена	12,2	70,6	1,6	57,6
Свинина, свіжа (парна) чи охолоджена	165,0	110,6	18,1	111,9
Свинина морожена	9,4	122,9	1,3	131,1
М'ясо і субпродукти харчові свійської птиці, свіжі (парні) чи охолоджені	523,0	104,4	60,4	102,4
М'ясо і субпродукти харчові свійської птиці, морожені	112,0	121,5	10,0	85,6
Вироби ковбасні	194,0	96,5	21,5	89,8

Джерело: [5]

Темпи зростання (зменшення) виробництва м'ясних продуктів зображено на рис. 5. Отже, за деякими видами м'ясної продукції спостерігається зменшення обсягів виробництва в промисловості, зокрема яловичини і телятини, свіжої (парної) чи охолодженої на 10,4, яловичини і телятини мороженої – на 29,4, ковбасних виробів – на 3,5 %.

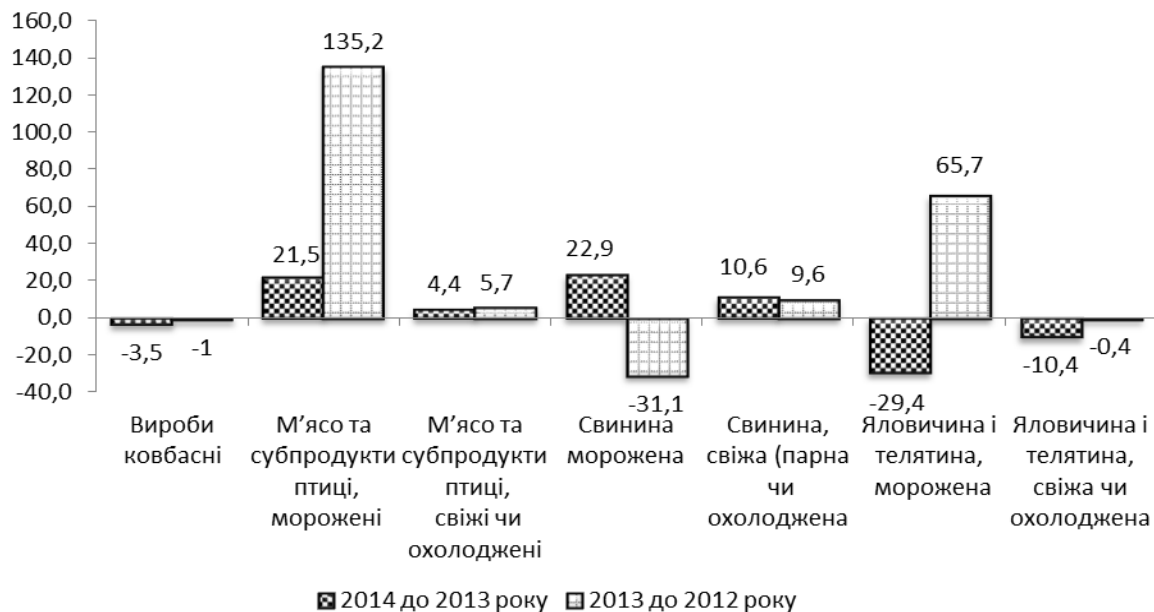

Рис. 5. Темпи зростання (зменшення) виробництва м'ясних продуктів, %

Джерело: авторська розробка на підставі даних [5]

Від нинішньої невизначеної ситуації на ринку м'ясної продукції втрачають вітчизняні товаровиробники приватного та суспільного секторів через низький попит на їхню продукцію і неконтрольоване ввезення м'яса з-за кордону.

М'ясопереробники не зацікавлені купувати продукцію вітчизняних товаровиробників, а закупають імпорتنу сировину, яка вдвічі дешевша. Водночас переробники вказують на ситуацію з

дефіцитом м'яса і на необхідність зменшення ввізного мита, а відгодівельники спростовують заяви про нестачу м'яса на ринку. Більше того, варто звернути увагу на якість імпортованих продуктів [6].

Закупівельні ціни на велику рогату худобу, продану переробним підприємствам всіма категоріями господарств у 2014 році, збільшилися проти 2013 року на 2705 грн/т (24,7 %), свиней – на 1826,4 грн/т (11,4 %), птиці – на 1078,2 грн/т (9,1 %), (рис. 6).

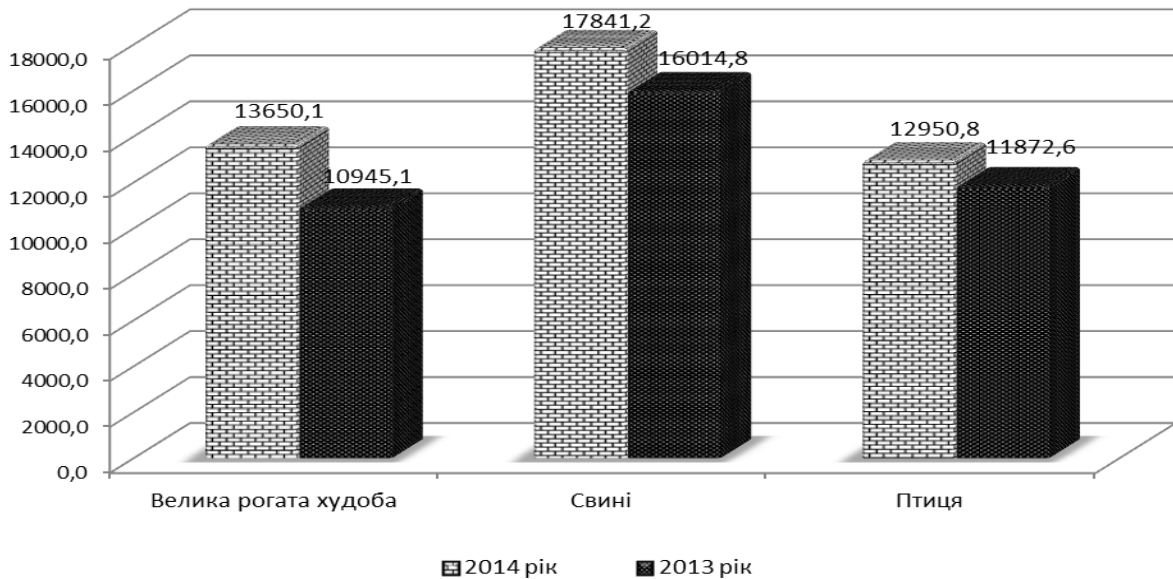

Рис. 6. Закупівельні ціни без ПДВ на ВРХ, свині та птицю, продані переробним підприємствам по категоріях господарств, грн/т

Джерело: авторська розробка на підставі даних [5]

Розглянемо середні закупівельні ціни на велику рогату худобу, продану переробним підприємствам всіма категоріями господарств (рис. 7).

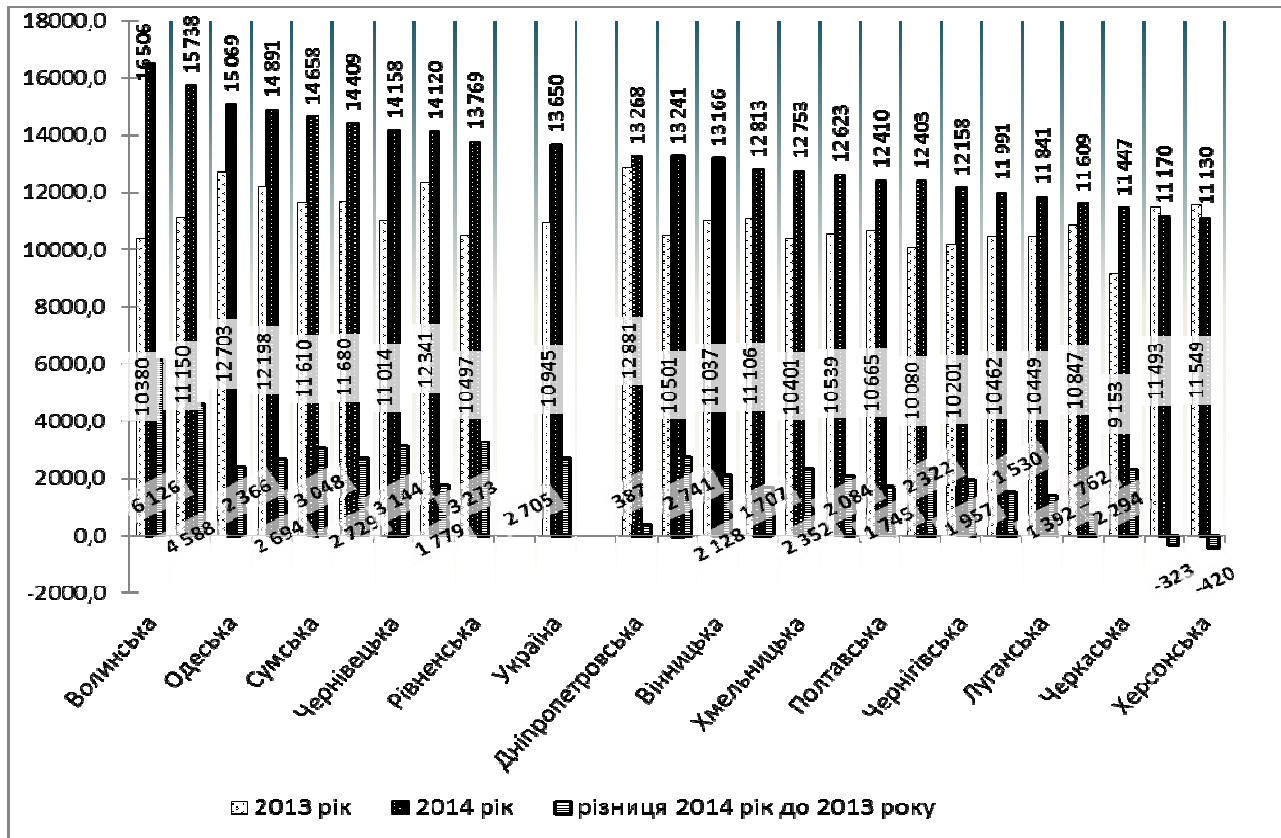

Рис. 7. Середні закупівельні ціни на велику рогату худобу, продану переробним підприємствам всіма категоріями господарств, грн/т

Джерело: [5]

Отже, розбіжність у середніх закупівельних цінах на велику рогату худобу, що склалась в 2014 році, досить велика, зокрема від 16506 грн/т у Волинській області до 11130 грн/т у Херсонській. Дев'ять областей (Волинська, Київська, Одеська, Львівська, Сумська, Тернопільська, Чернівецька, Кіровоградська та Рівненська) мають ціни, більші від середніх по Україні (13650 грн/т) [5].

У сучасних умовах поступового просування України до досягнення своєї головної стратегічної мети – інтеграції національної економіки до системи світових зовнішньоекономічних зв'язків – надзвичайно актуальною постає проблема ефективного розвитку окремих галузей і регіонів країни, а також забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

В 2014 році, за даними митних органів, спостерігалася позитивна тенденція у зовнішній торгівлі м'ясом та м'ясопродуктами проти 2013 року. Торговельне сальдо по даній товарній групі, починаючи з квітня 2014 року (1,6 млн. дол. США) залишається позитивним. Проте, починаючи з січня - до вересня 2014 року відбулось його збільшення до рівня 83,7 млн. дол. США (у 2013 році відповідного періоду сальдо становило мінус 210,8 млн. дол. США).

Експорт м'ясної продукції у 2014 році, у порівнянні з 2013 роком, зріс на 24,7 млн. дол. США, або на 20 % і досяг 277,6 млн. дол. США (рис. 8).

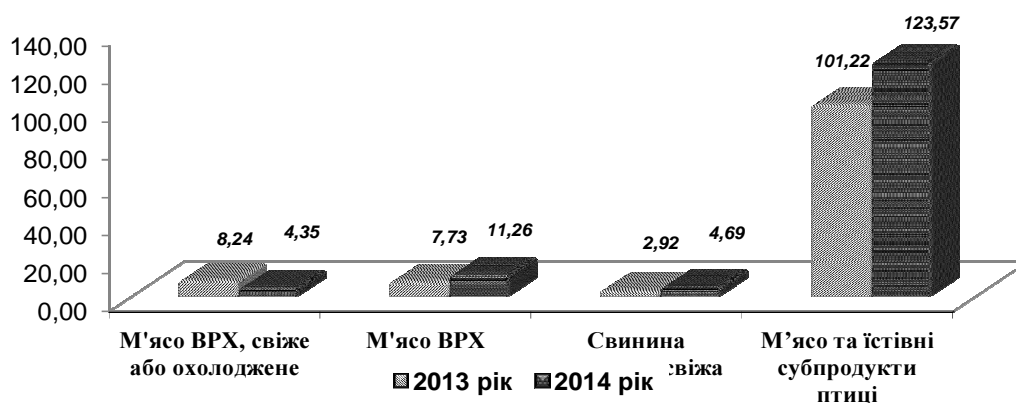

Рис. 8. Динаміка експорту м'ясопродуктів, тис. т

Джерело: авторська розробка на підставі даних [5]

Найбільша частка експорту м'ясопродуктів припадає на м'ясо та харчові субпродукти птиці (80,1 % від загального експорту м'яса та м'ясопродукції у перерахунку на м'ясо, або 123,6 тис. т), яловичину морожену (7,3 %, або 11,26 тис. т), свинину (3 %, або 4,69 тис. т) та яловичину свіжу та охолоджену (2,8 %, або 4,35 тис. т).

Крім того, експортовано 2,36 тис. т субпродуктів харчових великої рогатої худоби та інших тварин (1,5 %), 0,86 тис. т ковбасних виробів (0,9 %), 0,92 тис. т консервованих м'ясопродуктів (0,9 %) та 0,07 тис. т харчових субпродуктів солоних, сушених або копчених (0,1%).

У січні – вересні 2014 року імпортовано м'ясопродукції на суму 194 млн дол. США, що на 272,6 млн. дол. США (або у 2,4 рази) менше, ніж у січні – вересні попереднього року (466,5 млн. дол. США) (рис. 9).

Найбільше імпортувалося сала свинячого та пташиного жиру (49,92 тис. т, або 35,8 % від загального імпорту м'яса та м'ясопродукції у перерахунку на м'ясо), м'яса і харчових м'ясопродуктів птиці (38,36 тис. т, або 27,5 %), свинини (26,19 тис. т, або 18,8 %), субпродуктів харчових великої рогатої худоби та інших тварин (15,93 тис. т, або 11,4 %), а також консервованих м'ясопродуктів (2,58 тис. т, або 2,6 %), яловичини мороженої (1,42 тис. т, або 1 %), ковбасних виробів (0,54 тис. т, або 0,6 %) та яловичини свіжої чи охолодженої (0,14 тис. т, або 0,1 %).

У січні – вересні 2014 року порівняно з тим же періодом 2013 року збільшилася середня митна вартість 1 т імпортованих м'ясопродуктів, а саме: консервовані м'ясопродукти – у 1,7 рази, харчових субпродуктів солоних, сушених або копчених – на 17,1, ковбасних виробів – на 13,4 та свинину – на 4,6 %, натомість зменшилася середня митна вартість 1 т імпортованих сала, свинячого та пташиного жиру – на 38,8 %, яловичину свіжу та охолоджену – на 36,1, субпродуктів харчових великої рогатої худоби та інших тварин – на 25,8, м'яса і харчових м'ясопродуктів птиці – на 24,9 та яловичину морожену – на 5,7 %. Імпорт м'яса та м'ясопродуктів у перерахунку на м'ясо у січні – вересні 2014 року становив 138,9 тис. т, що менше проти аналогічного періоду 2013 року на 114,1 тис. т, або майже у 1,8 рази. Обсяги реалізації товаровиробниками в 2014 році м'ясної та молочної сировини власного

виробництва за всіма напрямками і надходження необхідної її кількості по імпорту дали можливість забезпечити платоспроможний ринок м'ясо-молочної продукції для населення України і мати відповідний експортний потенціал [5].

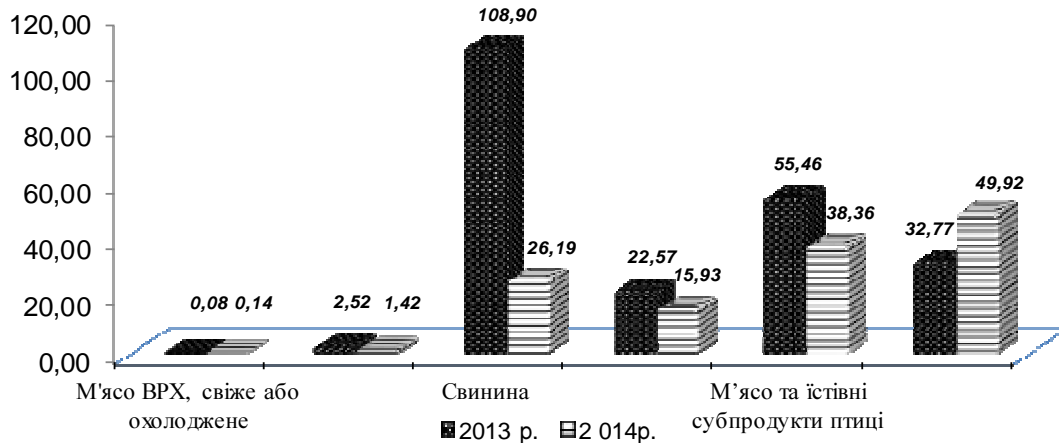

Рис. 9. Динаміка імпорту м'ясопродуктів, тис. т

Джерело: авторська розробка на підставі даних [5]

Для забезпечення продовольчої незалежності і безпеки України необхідні заходи щодо докорінного поліпшення ситуації в усіх сегментах тваринництва та переробки м'ясосировини. Галузь вимагає істотної фінансової підтримки з боку держави, в тому числі за рахунок зниження кредитних ставок, своєчасних виплат дотацій, врегулювання зовнішньої торгівлі продуктами тваринництва, і в кінцевому підсумку підвищення конкурентоспроможності вітчизняного м'яса як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках [7].

Необхідно зазначити, що розвиток м'ясного ринку значною мірою визначає ключові аспекти економічної стратегії аграрної сфери країни. За масштабами необхідності державної участі у його регулюванні він випереджає ринки інших видів продовольства.

За нинішніх умов розвиток ринку м'яса відбувається під впливом наступних взаємопов'язаних факторів: низького платоспроможного попиту населення, значна частина якого має доходи нижче прожиткового мінімуму; високої частки імпорту м'ясної продукції, що істотно обмежує можливості виходу на внутрішній ринок вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників; низького рівня бюджетної підтримки тваринництва у цілому і скотарства зокрема, внаслідок чого виробництво яловичини і телятини хронічно збиткове; відсутність державної стратегії захисту внутрішнього ринку м'яса в цілому і ринку яловичини зокрема [8].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, з метою подолання кризової ситуації, що склалася у вітчизняному м'ясопродуктовому підкомплексі, доцільно розробити цільову програму розвитку галузей м'ясного тваринництва, а також стимулювати великотоварне виробництво в спеціалізованих господарствах та тваринницьких комплексах. Також ми пропонуємо поряд із великотоварним виробництвом забезпечити необхідні умови для розвитку дрібнотоварного виробництва і особистих селянських господарств. Стратегія розвитку ринку м'яса повинна відобразити динаміку та структуру товарних ресурсів, можливості імпортозаміщення м'ясної продукції за рахунок мобілізації потенціалу власного виробництва, а також розвиток інфраструктури.

Утримання конкурентних позицій вітчизняними сільськогосподарськими товаровиробниками на внутрішньому і зовнішніх ринках вимагатиме суттєвої модернізації виробництва, запровадження системи контролю якості та приведення технологічних процесів у відповідність до міжнародних ветеринарних і фітосанітарних вимог. Серед шляхів реалізації цих завдань є: сприяння вертикальній інтеграції агропромислового сектору, інвестування капіталів переробних підприємств у розвиток їхньої сировинної бази; надання інформаційної й методичної підтримки інвестуванню в розвиток сільгоспвиробництва, спрощення процесів реєстрації аграрних інвестицій, надання гарантій землекористування інвесторам у період до скасування мораторію на продаж сільськогосподарських земель; здійснення моніторингу світового і вітчизняного аграрного ринку, розроблення механізму виявлення й попередження зовнішніх і внутрішніх загроз продовольчій безпеці України.

Бібліографічний список

1. Шуст О.А. Ринок продукції м'ясного скотарства в Україні: теоретико-прикладні аспекти розвитку та регулювання : монографія / О.А. Шуст. – Біла Церква, 2011. – 336 с.
2. Ціхановська В.М. Розвиток агропродовольчого ринку України в умовах глобалізації : монографія / В.М. Ціхановська. – Вінниця : Вінн. міськ. друк., 2014. – 446 с.
3. Свиноус І.В. Роль і місце складових ринкової інфраструктури в ланцюгу товароруху тваринницької продукції від ОСГ до кінцевого споживача // І.В. Свиноус, О.А. Шуст, Б.Г. Міхняк // Вісник Хмельницького національного університету, 2010. – № 5. – Т.4. – С.134-137.
4. Милейко Я. Ковбаси багато, шинки багато.../ Я. Милейко // Пропозиція. – 2004. – № 5. – С. 28-29.
5. Тенденції розвитку галузі тваринництва та ринків м'ясо-молочної продукції України: науково-аналітичне видання / І.М. Демчак, Д.М. Микитюк, В.О. Завалевська та ін. – К. : НДІ "Укראгропромпродуктивність", 2014. – 98 с.
6. Мудрак Р.П. Розширення експортних можливостей: зовнішньо-торговельні вигоди та внутрішньопродовольчі ризики / Р.П. Мудрак // Економіка АПК. – 2008. – № 4. – С. 122-127.
7. Свиноус І.В. Українське тваринництво: вчора, сьогодні, завтра / І.В. Свиноус // Мясной бизнес. – 2009. – № 2. – С. 72-74.
8. Месель-Веселяк В.Я. Розвиток м'ясопродуктового підкомплексу України / В.Я. Месель-Веселяк, О.В. Мазуренко // За наук. ред. акад. УААН П.Т. Саблука. – К. : ННЦ ІЕА, 2004. – 198 с.

References

1. Shust, O.A. (2011), *Rynok produktsii miasnoho skotarstva v Ukraini: teoretyko-prykladni aspekty rozvytku ta rehuliuвання* [Real beef cattle production in Ukraine: theoretical and applied aspects of development and regulation], monograph, Bila Tserkva, Ukraine, 336 p.
2. Tsikhanovska, V.M. (2014), *Rozvytok ahroprodovolchoho rynku Ukrainy v umovakh hlobalizatsii* [Development of agro-food market in Ukraine in the context of globalization], monograph, Vinn. misk. druk., Vinnytsia, Ukraine, 446 p.
3. Svinous, I.V., Shust, O.A. and Mikhniak, B.H. (2010), "Role of market infrastructure components in the chain of goods movement of animal products from MAP to the final consumer", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 5, Vol. 4, pp. 134-137.
4. Myleiko, Ya. (2004), "Sausages many, many ham ...", *Propozytsiia*, no. 5, pp. 28-29.
5. Demchak, I.M., Mykytiuk, D.M., Zavalevska, V.A. et al. (2014), *Tendentsii rozvytku haluzi tvarynnyctva ta rynkiv m'iaso-molochnoi produktsii Ukrainy: naukovo-analitychne vydannia* [Trends in the livestock industry and markets meat and dairy products Ukraine: scientific and analytical publication], NDI "Ukrahropromproduktyvnist", Kyiv, Ukraine, 98 p.
6. Mudrak, R.P. (2008), "Expanding export opportunities, foreign trade benefits and risks of domestic production", *Ekonomika APK*, no. 4, pp. 122-127.
7. Svinous, I.V. (2009), "Ukrainian livestock: yesterday, today and tomorrow", *Myasnoy biznes*, no. 2, pp. 72-74.
8. Mesel-Veseliak, V.Ya. and Mazurenko, O.V. (2004), *Rozvytok miasoproduktovoho pidkompleksu Ukrainy* [Development of meat products subcomplex in Ukraine], NNTS IEA, Kyiv, Ukraine, 198 p.

Ціхановська В.М., Томчук О.В., Ціхановська О.М. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ М'ЯСА І М'ЯСНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Мета - оцінка стану та визначення основних проблем розвитку ринку м'яса і м'ясної продукції, що інтегрується у світовий ринок, а також обґрунтування напрямів його розвитку в Україні.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано різні методи і підходи. Зокрема, монографічний, статистичних групувань, кореляційно-регресійного аналізу і графічний методи – для комплексного вивчення сучасного стану виробництва продукції м'ясного скотарства та визначення факторів, що впливають на його ефективність; вибірковий – для детального обстеження окремих господарств з вирощування великої рогатої худоби у різних регіонах; групування – для визначення впливу різних факторів на рівень ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби в Україні; порівняння – для порівняння економічних явищ у різні часові періоди з метою виявлення причинно-наслідкового зв'язку; абстрактно-логічний, розрахунково-конструктивний та балансний – при обґрунтуванні показників розвитку виробництва і споживання яловичини та телятини на перспективу.

Результати. Запропоновано рекомендації щодо необхідності розробки цільової програми розвитку галузей м'ясного тваринництва та стимулювання великотоварного виробництва в спеціалізованих господарствах та тваринницьких комплексах; забезпечити необхідні умови для розвитку дрібнотоварного виробництва і особистих селянських господарств.

Наукова новизна. Для утримання конкурентних позицій вітчизняними сільськогосподарськими товаровиробниками на внутрішньому і зовнішніх ринках доведено доцільність проведення суттєвої модернізації

виробництва, запровадження системи контролю якості та приведення технологічних процесів у відповідність до міжнародних ветеринарних і фітосанітарних вимог.

Практична значущість. Отримані в процесі наукового дослідження результати можуть бути застосовані з метою подолання кризової ситуації, що склалася у вітчизняному виробництві м'ясопродукції.

Ключові слова: ринок м'яса, платоспроможність населення, сільськогосподарські товаровиробники, реалізація тваринницької продукції, переробка м'ясної продукції, закупівельні ціни.

Tsikhанovska V.M., Tomchuk O.V., Tsikhанovska O.M. CURRENT STATE AND TRENDS OF DEVELOPMENT OF MEAT MARKET AND MEAT PRODUCTION IN UKRAINE

Purpose. Evaluation of the state and defining the main problems of meat market development and meat production, which integrate into the world market, as well as defining the trends of its development in Ukraine.

Methodology of research. In the process of research various methods and approaches are used, in particular: monographies, statistic groupings, correlation and reglris as well as graphic methods. This enabled complex study of the current state of cattle-meat production and definition of the factors of influence on its efficiency. The selection method enabled detailed analysis of some cattle breeding enterprises in various regions; the method of grouping was used to detect the influence of different factors on the level of efficiency of cattle breeding in Ukraine; the method of comparison was used to compare economic phenomena at different time periods to define cause and consequence correlation; the abstract and logical, calculating and evaluative as well as balance methods were used to explain the indices of prospective development of production and consumption of beef and veal.

Findings. The recommendations as for the necessity of designing the overall program of meat farming and promoting cattle breeding in farm complexes are given. It also concerns creation of necessary conditions for the development of small farms and private households.

Originality. In order to hold competition by native farming producers at the home and foreign markets the essential modernization of the production, launching quality management system and bringing the technological process in conformity with international veterinary and sanitary standards have proved to be urgent to carry out.

Practical value. The obtained results of the scientific research can be applied to overcome the crisis situation at the Ukrainian meat production.

Key words: meat market, paying capacity of the population, farming producers, meat processing, purveyance prices.

Цихановская В.М., Томчук О.В., Цихановская Е.М. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ РЫНКА МЯСА И МЯСНОЙ ПРОДУКЦИИ В УКРАИНЕ

Цель - оценка состояния и определение основных проблем развития рынка мяса и мясной продукции, что интегрируется в мировой рынок, а также обоснование направлений его развития в Украине.

Методика исследования. В процессе исследования использованы различные методы и подходы. В частности, монографический, статистических группировок, корреляционно-регрессионного анализа и графический методы - для комплексного изучения современного состояния производства продукции мясного скотоводства и определения факторов, влияющих на его эффективность; выборочный - для детального обследования отдельных хозяйств по выращиванию крупного рогатого скота в различных регионах; группировки - для определения влияния различных факторов на уровень эффективности производства мяса крупного рогатого скота в Украине; сравнения - для сравнения экономических явлений в разные временные периоды с целью выявления причинно-следственной связи; абстрактно-логический, расчетно-конструктивный и балансовый - при обосновании показателей развития производства и потребления говядины на перспективу.

Результаты. Предложены рекомендации о необходимости разработки целевой программы развития отраслей мясного животноводства и стимулирования крупнотоварного производства в специализированных хозяйствах и животноводческих комплексах; обеспечения необходимых условий для развития мелкотоварного производства и личных крестьянских хозяйств.

Научная новизна. Для удержания конкурентных позиций отечественными сельскохозяйственными товаропроизводителями на внутреннем и внешних рынках доказана целесообразность проведения существенной модернизации производства, внедрения системы контроля качества и приведение технологических процессов в соответствие с международными ветеринарными и фитосанитарными требованиями.

Практическая значимость. Полученные в процессе научного исследования результаты могут быть применены с целью преодоления кризисной ситуации, сложившейся в отечественном производстве мясопродукции.

Ключевые слова: рынок мяса, платежеспособность населения, сельскохозяйственные товаропроизводители, реализация животноводческой продукции, переработка мясной продукции, закупочные цены.